

Les galteres

(ALDC, I, 144. Les galteres)

Els noms referents a la ‘inflamació de les galtes paròtides’ que tenen més extensió dins el territori són: *galteres*, al Principat i a Eivissa, i *paps*, *papes*, amb els seus derivats, al País Valencià i a Mallorca. *Galteres*, perquè afecta les galtes (recordem el sinònim *galtitges*, no registrat aquí), i *paps* i *papes*, perquè són postverbals de *papar*, del llat. vg. PAPPARE ‘menjar’, d’origen infantil i expressiu (cf. *papamosques* ‘ocell que menja mosques i mosquits’, *papaterra* ‘cuc que menja terra’, etc.) i que ja en llatí vulgar tardà va formar PAPPARO ‘pap, guier dels ocells’, traspasat semànticament a la malaltia del coll; d’aquí els derivats *paperes*, que ens podria haver arribat des del castellà, especialment a Mallorca on no es troba *pap*, *-a*, com passa a València, i l’augmentatiu despectiu *paperotes* usat en una part del valencià. Pel rossellonès i cat. septentrional de transició es troba *tacons*, de motivació desconeguda, no explicable rarament a partir de l’occità

ni de cap altra llengua romànica; en rossellonès, conviu amb *orellons* (pron. *urellús*), de procedència francesa (< *oreillons*) on s’ha relacionat amb l’orella (fr. *oreille*), com l’it. *orecchioni* que ha passat a l’alguerès *orequionis*. Entre els noms més locals distingim: a) els que són resultat d’una confusió amb altres malalties: *golls* (70, 71, 72), *gotornons* ‘goll’ (73, 74), *panolles* ‘minoves’ (16); b) els no específics: *bonys* “los bonys” (136, 141, 143), *bultos* “los bultos” (130, 137), *mal de galta* (42), *mal de barra* (42), *mal de barba* (124), *cabirons* (159), *tordos* (93), *xordos* (94, 100), *barreres* (o *barrelles*) (128, 129, 135), format sobre *barra* amb el sufix *-era* de *galteres* o *paperes*; c) cultismes modificats en boca del vulgar: *polòtigues* (< *paròtides*, 123); d) mots de motivació difícil d’explicar: *alzines* (133), resposta dubtosa de l’informant.

